

I kärlekens spår

I kärlekens spår

FATABUREN 2012

I kärlekens spår

NORDISKA MUSEETS OCH SKANSENS ÅRSBOK 2012

Red. Christina Westergren

FATABUREN Nordiska museets och Skansens årsbok, är en skatt av kulturhistoriska artiklar som publicerats under mer än ett sekel.

Årsboken började som ett häfte med rubriken »Meddelanden«, redigerat 1881 av museets grundare Artur Hazelius för den stödjan- de krets som kallades Samfundet för Nordiska museets främjande. 1884 publicerades den första kulturhistoriska artikeln och när publikationen 1906 bytte namn till »Fataburen. Kulturhistorisk tidskrift« kom de vetenskapliga uppsatserna att dominera innehållet. Från och med 1931 fick årsboken Fataburen en mer populär inriktning och i stora drag den form som den har i dag. Fataburen har sedan dess förenat lärdom och sakkunskap med syftet att nå en stor publik.

Fataburen är också en viktig länk mellan Nordiska museet och Skansen, två museer med en gemensam historia och en gemensam vänförening. Varje årsbok har ett tematiskt innehåll som speglar insatser och engagemang i de båda museerna, men verksamhets- berättelserna trycks numera separat och kan rekvideras från respek- tive museum.

Fataburen 2012
Nordiska museets förlag
Box 27820
115 93 Stockholm
www.nordiskamuseet.se

© Nordiska museet och respektive författare
Bildredaktörer Jonas Hedberg och Marie Tornehave
Översättning till engelska Comactiva Translations AB
Omslag och grafisk form Lena Eklund
Omslagsfoto Hans Malmberg, Nordiska museet. Bilden är beskuren
Sid. 2 Förlaga till tatuering utförd av Mathias Sjöblom, Nordiska museet

Tryck Elanders NRS Tryckeri, Huskvarna 2012
ISSN 0348 97 1 X
ISBN 978 91 7108 551 1

Fler vill vara queer på Stockholm Pride 2011. Foto Richard.

Att vara och leva poly

Under många år har filmen Ivanhoe från 1982, som bygger på Walter Scotts roman från 1819 med samma namn, visats på tv på nyårsdagen. Den utspelar sig på 1100-talet och förutom att hjälpa kung Richard att ta tillbaka makten i England står Ivanhoe också inför problemet att välja mellan de två kvinnor han älskar. Ska han välja den vackra, mörka, judiska Rebecca eller den blonda, mer passande engelskan Rowena. Han väljer den blonda och passande Rowena. Jag har alltid tyckt att han valde fel. Rowena verkar vara ganska tråkig och menlös – men som sagt passande.

LEIF WALLIN

Vem som väljs har vi ofta åsikter om, men om personen verkligen måste välja, det reflekterar vi inte över så ofta. Är det så att man måste välja *en*? Skulle inte Ivanhoe kunna välja både Rebecca och Rowena? För många blir den första tanken – nej! Polygami är något vi placerar i historien eller i främmande och obegripliga kulturer. Men i dag finns en växande rörelse där man tycker att man inte behöver välja endast en partner. Företeelsen kallas polyamori. Att vara polyamorös innebär enligt RFSU:s skrift *Poly – så funkar det* »att ha förmågan att känna romantisk kärlek till mer

än en person åt gången«. Detta är inte kopplat till någon speciell sexuell läggning. Såväl hetero-, homo-, bi- och transsexuella personer som personer, med någon annan läggning, kan beteckna sig som polyamorösa. Polyamorös och polyamori är ord som dyker upp på 1990-talet i Sverige och det senare finns nu också i SAOL.

Richard

Hittills finns inte mycket skrivet om polyamori, men för att få veta mer om ämnet träffade jag Richard, som under några år har levt som polyamorös. Vi samtalade om hur han kom fram till att han ville leva polyamoröst och hur det är att leva som polyamorös i dag.

Richard är 48 år gammal. Han är uppvuxen i Täby och bor i dag i Stockholm och arbetar i databranschen. Fram till ca 2007 levde han i monogama förhållanden men kom i kontakt med polyamori redan 2000. Richard var då på ett dansläger i USA tillsammans med sin dåvarande flickvän. I ett samtal med en kvinna Richard flirtat med utbrister hon: »Richard, du är nog i alla fall polysensuell.« Richard visste inte vad detta betydde och samtalet ledde in på polyamori. Direkt förstod Richard att detta var något som nog skulle passa honom. Han beskriver det som »att komma hem«. Han fick tips om några hemsidor som han senare sökte upp och han började sätta sig in i ämnet. Richard och flickvännen diskuterade om de skulle pröva att leva polyamoröst, men flickvännen, som hade lite erfarenhet av detta sedan tidigare, dock inte positiv, ville inte. Sedan tidigare hade de kommit överens om att ha ett öppet förhållande såtillvida att de tillät varandra att flirta med andra personer så länge de »höll sig ovanför bältet«.

Förhållandet tog slut 2003 och därefter hade Richard ytterligare ett par monogama förhållanden. Frågan om att leva polyamoröst togs upp i bägge dessa förhållanden, men inte någon av flickvännerna var intresserad. Under dessa år funderade han mycket på hur det skulle vara att leva polyamoröst och om han själv skulle kunna klara av det. Richard insåg också att han nog hade haft tendenser tidigare. Han kunde dra sig till minnes flera tillfällen där han hade befunnit sig i situationer där han älskat flera personer samtidigt, men alltid känt att han måste välja. Under den här tiden kom han också att närma sig det polyamorösa community som finns i Stockholm.

Eftersom den monogama tvåsamheten är den gällande normen i Sverige och i de flesta kulturer i världen, kan det krävas både styrka och mod för att våga ta steget och leva som polyamorös. Att som Richard fundera mycket kring ämnet innan man bestämmer sig är därför inte ovanligt. Richard har flera exempel på personer som, liksom han själv, verkligen känt att de hittat hem när de fått kontakt med andra polyamorösa. En del har känt sig väldigt ensamma och konfunderade när de levt i monogama förhållanden där deras känslor inte passat in. Många har också varit oroliga för att ta upp ämnet med sin partner.

År 2007 blev Richard förälskad i en kvinna som innan de blev tillsammans gjorde klart för honom att det måste finnas utrymme för fler personer i deras förhållande. Hon ville leva polyamoröst. Just då fanns inga andra, men hon hade tidigare haft flera parallella relationer. Richard kände sig nu beredd att göra ett försök efter flera år av funderande kring ämnet. Han hade kommit fram till att han *var* polyamorös, men nu skulle han också *leva* polyamoröst. Sedan dess har Richard bara haft polyamorösa förhållanden och i dag har han fyra kärlekar.

Relationer och konstellationer

Att förklara polyamorösa konstellationer är inte alltid lätt. Richard menar att de vanligaste förhållandena är V:n, trianglar, stjärnor och kedjor. I ett V har person A en relation med person B och C, men B och C har inte någon relation. I en triangel är person A, B, C alla tillsammans med varandra. I en stjärna har A förhållanden med person B, C, D osv., men B, C, D osv. har sinsemellan ingen relation. A blir navet i det hela. Kedja är när person A har en relation med person B, som i sin tur också har en relation med person C, som alltså inte har någon relation med person A osv. Sedan kan förstås alla dessa olika »grundtyper« uppstå i olika kombinationer.

Varje konstellation får också beskrivas utifrån en själv. Person A befinner sig i en triangel med person B och C, som kanske anser sig ingå i helt andra konstellationer. När flera personer är inblandade, är det inte ovanligt att konstellationerna ändras. Richard har ingått i flera olika varianter under de senaste åren. I dag får Richards konstellation med fyra relationer ur hans synvinkel beskrivas som en stjärna.

Inom polycommunityt används ibland begreppet primärpartner och ibland även sekundärpartner. Det finns ingen helt klar definition av begreppen. För en del är en primärpartner den partner som man är närmast och kanske har starkast känslor för. För andra är primärpartner den person som man delar sin vardag med, kanske är sambo eller till och med gift med. För några år sedan, då Richard var tillsammans med två kvinnor, kom han och den han var sambo med, överens om att de skulle vara varandras primärpartners. Men ganska snart kom Richard fram till att detta inte alls fungerade för honom. De fick därför frågå den

överenskommelsen. Han tycker inte att han kan gradera känslorna för olika partners, och även om känslorna kan vara på olika sätt, så menar han att de alla är på samma nivå och lika mycket värda. Detta gäller även i Richards nuvarande konstellation, där han har kommit överens med en person om att de ska kalla varandra flick- och pojkvän, medan de andra tre inte har någon speciell »titel«. Richard vill inte heller befinna sig i en relation där man måste fråga en primärpartner innan man träffar någon annan.

Med flera kärleksrelationer kan det bli ont om tid. Richard har valt att spendera mest tid med den han kallar sin flickvän. En person som inte bor i Stockholm kan han inte träffa så ofta och med de övriga två har han en sådan relation att de tycker att det är lagom att träffas någon gång i veckan. I den nuvarande konstellationen umgås han inte heller med flera personer samtidigt. Ingen har behov av det och det är ingen självklarhet att man tycker om sin partners partner. Tidigare när Richard var tillsammans med två kvinnor (som inte var tillsammans med varandra), hände det ofta att de umgicks alla tre eftersom de trivdes tillsammans.

Kontrakt och överenskommelser

Men hur får man det att fungera med flera relationer? Frågan uppkommer snart i vårt samtal. I den traditionella tvåsamheten finns många outtalade regler för hur ett förhållande skall se ut och det är lätt att utgå ifrån att man har en samsyn om detta inom paret. Richard tycker att man i en polyrelation måste sätta sig ner och diskutera hur förhållandet ska se ut på ett tidigt stadium, för här finns inget förutbestämt. Vad är okej och inte okej? Var går gränserna? Vad är otrohet? Vill man eller vill

man inte veta vad som händer i en partners andra förhållanden? Hur ska man göra om någon träffar ytterligare en person? Richard menar att överenskommelser – eller kontrakt som de ibland kallas – bör ses över då och då så man hela tiden är uppdaterad om var man står och hur allt fungerar.

Med sin flickvän har Richard nu en överenskommelse om att han inte ska ingå i något ytterligare förhållande utan att först diskutera det med henne. Men i sina andra kärleksrelationer har Richard inga sådana överenskommelser. Flickvännen har inte någon annan, vilket hon haft tidigare. Just nu passar det henne inte.

Vi är uppfostrade till att man ska bo tillsammans med sin partner och dela hem och hushåll, även om begreppet särbo har dykt upp under de senaste åren. Bland polyamorösa förekommer det förstås också att man delar hem. Det finns exempel där tre eller fler bor tillsammans, eller att två personer delar hem men är särbo med den tredje osv. Richard är särbo med alla och föredrar att ha det så just nu. För att det ska fungera på ett smidigt sätt med bokningar av träffar har Richard stor nytta av att ha sina planeeringskalendrar på nätet, där han kan dela dem.

Svartsjuka och otrohet

Ett ämne som ofta diskuteras bland polyamorösa är svartsjuka, och det var också något som Richard funderade mycket omkring innan han började leva polyamoröst. Han hade tidigare inte varit någon särskilt svartsjuk person, men ställde sig ändå frågan hur han skulle klara av att leva med en partner som hade flera partners. I sitt första polyamorösa förhållande fick han se hur det fungerade i praktiken: efter ca 10 månader blev både Richard och flickvännen förälskade i ytterligare varsin person.

Foto av och med Richard.

Det visade sig gå väldigt bra. Kanske berodde det på att både Richard och hans flickvän befann sig i samma stadium av nyförälskelse samtidigt och kunde dela känslan »av att gå på små rosa moln«, som Richard uttrycker det. Men svartsjuka har inte heller senare varit något problem för Richard eller för dem han varit tillsammans med.

Richard menar att i ett polyamoröst förhållande blir man inte bortvald om ens partner blir kär i någon annan. Visst kan mer tid och energi ägnas åt den nya förälskelsen under en period, men man får se till att även vårda de tidigare förhållandena. Richard kan under vårt samtal inte komma på att han varit särskilt svartsjuk någon gång och säger: »Om man litar på att man älskar varandra så kan man utan svartsjuka låta varandra älska även andra. Så funkar det för mig i varje fall.«

Otrohet är ett begrepp som måste definieras lite tydligare i polyamorösa förhållanden än i monogama. För Richard är otrohet »när något går emot ens överenskommelse rörande kärlek, romantik och sex« och »att någon som är tillsammans med mig träffar någon annan utan att berätta att jag finns, för att ge sken av att hen är singel«. De som är tillsammans bestämmer helt enkelt ramarna för förhållandet och dessa kan förstås vara mycket olika. Vad som är otrohet är ofta något som tas upp i överenskommelsen eller kontraktet.

En ljusnande framtid

Richard lever helt öppet med att han är polyamorös. Han tycker att det känns bäst för honom själv, men också att det gör livet mycket enklare för människor han träffar. Dels kolleger och vänner, som annars kan misstolka hans samvaro med flera personer som otrohet. Dels presumtiva förälskelser, även om det inte är aktuellt just nu. Han bär ofta ett rockslagsmärke som talar om att han är polyamorös och talar öppet om det med nya bekantskaper.

Att komma ut som polyamorös var inte något svårt beslut för Richard. Han hade sedan länge redan gjort sig av med »normal-

konceptet« som han uttrycker det. Han har inget större behov av att känna sig normal och har ofta avvikande åsikter. »Det normala är ju ändå inget konstant utan är i ständig förändring. Vad som är normalt nu behöver ju inte alls vara det om några år. Så länge man inte bryter mot någon lag, så behöver man inte dela samma åsikt med alla.«

Att leva öppet som poly har inte heller varit något större problem. Richard får oftast ett öppet och nyfiket bemötande, även om det ibland kan förekomma halvplumpa skämt. Det kan hända att man blir »kändis«, speciellt om man bor på en mindre ort. Richard har också berättat om sitt polyamorösa liv för sina föräldrar. Han menar att de kanske inte förstår det fullt ut, men att de inte heller har några invändningar mot hans sätt att leva.

Richard umgås i ett community där »alla känner alla«. Richard vet inte riktigt hur många polyamorösa som ingår, men gissar att det rör sig om ett par hundra personer i ett löst hopbundet nätverk utan formell struktur. En gång i månaden träffas alla som vill på ett café i Stockholm. Det finns också flera samtalsgrupper där man diskuterar förhållanden och samliv. Richard är själv aktiv i just en sådan samtalsgrupp där man bl.a. diskuterat boende, barn och familjeliv.

Och han ser ljus på framtiden för de polyamorösa. Communityt i Sverige växer och RFSU har tagit de polyamorösa under sina vingar. Det förekommer information i skolorna. I framtiden hoppas Richard att det ska kunna bli möjligt att lagligt bilda familj med flera personer och att barn ska kunna ha flera vårdnadshavare.